

Beleidsknoppen voor de energierekening van de toekomst

Bij het onderzoeksrapport *Energierekening van de toekomst. Verwachte ontwikkeling van de energierekening voor huishoudens en mkb tot 2050*

Het rapport: een feitelijk beeld op basis van huidig beleid

Het onderzoeksrapport¹ van Kaat en Edelenbos rekent de hele energierekening van een huishouden en een klein bedrijf door, met alle onderdelen in samenhang: leveringsprijzen, belastingen, nettarieven en heffingen. Het doet dat op basis van vastgesteld en aangekondigd beleid. Een deel van dat beleid is nog in beweging, zoals de warmteregulering. Maar ook over het beleid dat al is vastgesteld worden discussies gevoerd, en dit rapport geeft die discussies voor het eerst een gezamenlijke feitelijke basis.

Afbakening

Investeringsubsidies en de investeringen van bewoners zelf blijven buiten de rekening; subsidies werken alleen indirect door waar ze de prijs bepalen, zoals bij warmte. Het rapport doet daarom geen uitspraak over welke warmtetechniek (gas, warmte, elektrisch) voor een woning of bedrijf per saldo de goedkoopste keuze is; daarvoor moeten investering, onderhoud en vervanging worden meegenomen, die bij warmte deels in het tarief zitten en bij gas en elektriciteit niet.

Het onderzoeksrapport maakt duidelijk dat de energierekening in de toekomst het goedkoopst wordt wanneer huishoudens en mkb-bedrijven verduurzamen. Voor huishoudens of mkb-bedrijven die dit niet kunnen of willen, wordt de energierekening flink duurder. **Maar welke kant het op gaat met de energierekening staat niet vast. Die is afhankelijk van de beleidskeuzes die gemaakt worden.** In dit handelingsperspectief geven we een overzicht van de mogelijke beleidsknoppen waar aan gedraaid kan worden en die elk een andere uitkomst geven voor de energierekening van de toekomst.

Wat is een beleidsknop?

Een beleidsknop is hier bedoeld als een besluit dat de overheid, de politiek of de toezichthouder kan nemen en dat de uitgaven van huishoudens of mkb beïnvloedt. Ze zijn hier bijeengebracht omdat de rekening uit tientallen van zulke besluiten is opgebouwd, terwijl die verspreid over wetten, tariefbesluiten en subsidieregelingen worden genomen en nergens bij elkaar staan. **Elke knop is dus een keuze.**

Dit overzicht pretendeert niet volledig te zijn en is een eerste aanzet bij wijze van gespreksstarter. Op basis van deze eerste aanzet kan de komende tijd het overzicht worden uitgebreid.

¹ Energierekening van de toekomst. Verwachte ontwikkeling van de energierekening voor huishoudens en mkb tot 2050. Alex Kaat en Edwin Edelenbos, september 2026.

Zes categorieën beleidsknoppen

De beleidsknoppen zijn in zes categorieën onderverdeeld. In elke categorie staat een aantal beleidskeuzes die effect kunnen hebben op de energierekening van de toekomst.

1 Verduurzaming verder versnellen	2 Meer inzetten op decentraal en balans	3 De hoogte en de verdeling van de netinvesteringen
4 Warmte	5 Heffingen, subsidies en garanties	6 Betaalbaarheid en de bescherming van kwetsbare groepen

1

Verduurzaming verder versnellen

- het tempo waarin de **warmtevraag** wordt verlaagd, bijvoorbeeld via isolatie
- het tempo van de **overstap van gas** naar warmtepomp en collectieve warmte
- de mate waarin **gasgebruik wordt ontmoedigd**, bijvoorbeeld via ETS-2, groen gas en de gasaansluiting.

2

Meer inzetten op decentraal en balans

- het inzetten van **prijsprikkels op balans** via de nettarieven of via de gebruikskosten
- de mate waarin op **lokale balans** wordt gestuurd, wordt gewaardeerd en de mate waarin de sturingsmogelijkheden voor iedereen beschikbaar komen
- de mate waarin op **gelijktijdigheid** wordt gestuurd met de bijbehorende waardering en/of prijsprikkel
- de mate waarin **warmte en opslag** worden ingezet om pieken van het net te halen
- de mate waarin **decentraal collectief en gebiedsgericht** wordt georganiseerd en gebiedspartijen in staat worden gesteld capaciteitscontracten af te sluiten en/of toegang krijgen als gesprekspartner tot netbeheerders
- de inzet en financiering van **gemeenten, energiegemeenschappen, energiehubs en andere organisaties** die informatie geven over en ondersteunen bij het bij elkaar brengen van vraag en aanbod, het sturen op gelijktijdigheid en het voorkomen van piekbelasting op het net.

3

De hoogte en de verdeling van de netinvesteringen

- de **omvang van de netinvestering** zelf, inclusief wie het risico neemt als de elektrificatie en/of de vraag achterblijft bij de ramingen
- de **verdeling van de netkosten** over gebruikers
- het deel dat via de **tarieven** loopt tegenover via de **begroting**
- het deel dat neerslaat in het **vastrecht** of in de **tarieven**
- de **termijn** waarover de investering wordt toegerekend.

4

Warmte

- de mate waarin warmte-infrastructuur **publiek wordt gefinancierd**, en het effect daarvan op kapitaalslasten
- de **verdeling tussen vastrecht en verbruik** in het warmtetarief
- **welke gebruiker het vastrecht draagt**
- de mate waarin de **SDE-vergoeding voor warmte** aan de gasprijs gekoppeld blijft, of wordt losgekoppeld zodat de inkomsten niet langer met de gasprijs meebewegen
- de mate waarin **warmtebronnen** worden ontsloten en publiek geborgd, zoals restwarmte, geothermie en aquathermie
- de mate waarin **warmtenetten als netcongestieverzachter** (met de warmtebuffer en/of back-up) worden gewaardeerd en dit doorgerekend wordt naar collectieve warmtegebruikers wanneer deze “dienst” het elektriciteitsnet ontlast
- de invoering en vormgeving van **kostengebaseerde tarieven onder de Wet collectieve warmte**: of en hoe de warmteprijs loskomt van de gasprijs. Als de warmteprijs ook onder kostprijs-plus de gasprijs blijft volgen, is de vraag of invoering in deze vorm de moeite waard is.

5

Heffingen, subsidies en garanties

- de hoogte van **subsidie en steun** bij verduurzaming, infrastructuur en bronnen
- de mate waarin inkomsten en tarieven **aan de gasprijs gekoppeld** blijven, bijvoorbeeld bij SDE
- een **selectieve benadering** van warmte-opties die in aanmerking komen voor subsidie of een **brede benadering** die keuzevrijheid biedt en het tempo verhoogt
- de mate waarin **garanties** het investeringsrisico verlagen, bijvoorbeeld door een garantiefonds in te voeren dat het investeringsrisico van gemeenten en bronnen afdekt, zodat kapitaallasten en tarief omlaag gaan
- de hoogte en verdeling van de **energiebelasting**
- de keuze voor **generieke subsidies of maatwerk** vanuit een rangorde op gebouw of doelgroep (bijvoorbeeld op grootste energetische winst of doelgroepen met de minste eigen financiële mogelijkheden).

6

Betaalbaarheid en de bescherming van kwetsbare groepen

- de mate waarin **collectieve sturing en gedeelde opslag** worden georganiseerd voor wie niet zelf kan sturen
- de mate van **gerichte ondersteuning** voor wie de hoogste rekening dreigt te krijgen
- de mate waarin **meedelen** mogelijk wordt voor wie zelf niet opwekt of investeert
- de prioritering en mate van gerichte stimulering van **isolatie** voor deze groepen
- de mate waarin een **betaalbaar basisniveau van energie** voor iedereen wordt gegarandeerd
- de keuze om nieuw beleid te **toetsen op betaalbaarheid** op basis van een heldere definitie van betaalbaarheid (aandeel van het inkomen, verandering ten opzichte van vorig jaar, of ten opzichte van het alternatief), waarmee vooraf wordt doorgerekend wat een beleidskeuze doet met de rekening van huishoudens en mkb, in plaats van achteraf repareren met noodfondsen en maximale tarieven.

Hoe verder

Dit handelingsperspectief laat zien dat de energierekening van de toekomst een optelsom van keuzes is. Een combinatie van organisaties pakt de handschoen op om verschillende onderdelen hiervan de komende tijd verder uit te werken. Iedereen die dat wil is welkom om daarbij aan te sluiten.

Zo start Stichting Warmtenetwerk een vervolgstudie naar hoe de warmterekening zich per net ontwikkelt onder kostprijs-plus, in hoogte, in de verhouding vast en variabel en in de verschillen tussen netten, en welke beleidsknoppen daarbij horen.

De opdrachtgevers van het onderzoek naar de Energierekening van de toekomst

Provincie Zuid-Holland

Stichting Warmtenetwerk

VNO-NCW Midden

NP RES

21 september 2026